

Biokaoottinen järjestys

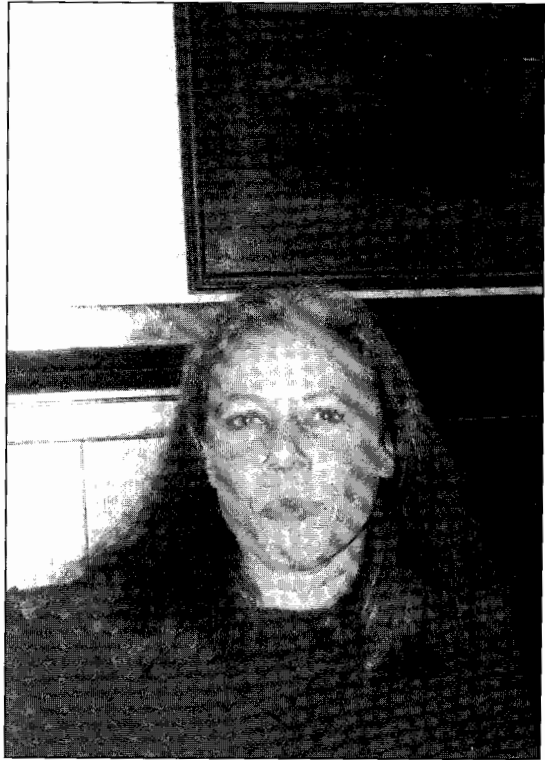
Sandra Bramanin haastattelu

Illinoisin yliopiston viestinnän tutkimuksen laitoksella (Institute of Communications Research) työskentelevä apulaisprofessori Sandra Braman vieraili maaliskuun lopussa Helsingin yliopiston viestinnän laitoksella.

Illinoisin yliopisto — ja sen opettajat — on totuttu yhdistämään lähinnä kriittiseen viestinnän tutkimukseen ja kulttuuritutkimukseen.¹ Sandra Braman ei kuitenkaan edusta laitoksen valtavirtaa. Hän soveltaa tutkimuksissaan systeemiteoreettisia lähestymistapoja ja on pohtinut etenkin kaaosteorian sovellusmahdollisuuksia viestinnän tutkimukseen. Hänen tutkimuksellisia kiinnostuksen kohteitaan ovat erityisesti kansainvälinen viestintäpolitiikka, uudet viestintäjärjestelmät ja niihin liittyvä lainsäädäntö.

Helsingin yliopiston viestinnän laitoksella pitämässään vierailuluennossa² Braman esitteli toisen asteen kybernetiikkaa, kaaosteoriaa, organisaatiososiologiaa ja valtioteorioita hyödyntävän näkemyksensä siitä, kuinka valtion käsite olisi määriteltävä uuden viestintäteknologian aikakaudella — ja tuli samalla juoksuttaneeksi kuulijansa hengästyttävällä vauhdilla systeemiteoreettisen käsiteviidakon läpi. Braman käsitteli luennossaan myös tiedon ja vallan välisiä suhteita sekä sitä, millainen viestintäpolitiikka mahdollistaisi uuden teknologian käytön kansalaisdemokratian edistämiseen.

Bramanin teoretisointi lähtee siitä, ettei muuttuvaa, myrskyisässä ympäristössä sijaitsevaa yhteiskuntaa voi kuvata staattisilla käsitteillä eikä lineaarisiin vaikutussuhteisiin pitäytyvillä malleilla. Keskeistä Bramanin ajattelussa on verkon (net) käsite, jolla hän tarkoittaa nykyistä, maailmanlaajuista viestinnän infrastruktuuria, eli eri viestintävälineiden kokonaisuutta ja niiden välisiä suhteita. Kokonaisuuteen sisältyy broadcast- ja narrowcast-tasoinen viestinnän lisäksi kolmantena myös ns. *intercast-*

viestintä, jota on esimerkiksi puhelinvälitteinen viestintä.

Braman tukeutuu näkemyksessään yhteiskuntateoreetikoihin, joiden mukaan tietyt viestintäteknologiat liittyvät tietynlaisiin poliittisiin järjestelmiin ja poliittisen toiminnan muotoihin: *oraalinen viestintä kaupunkivaltioihin ja niiden demokratiapyrkimyksiin sekä kirjallinen viestintä kansallisvaltioihin ja niiden hallintobyrokratiaan*. Verkkoviestinnän nouseminen ensisijaiseksi viestintäteknologian muodoksi edellyttää siten valtion ja sen vallankäytön muotojen uudelleen käsitteellistämistä. Se on keskeistä siksi, että käsitys valtiosta vaikuttaa olennaisesti — joko suoraan tai epäsuoraan — viestintäpolitiikan muotoiluun.

Pikemminkin yleiseen systeemiteoreettiseen kuin kaaosteorian käsitteistöön nojauten Braman haluaa puhua valtiosta yhteiskunnallisen järjestelmän autopoieettisena prosessina, joka säätelee itseään ja suhteitaan muihin järjestelmiin lukuisilla toiminnan eri tasoilla. *Autopoiesis* tarkoittaa prosessia, jossa järjestelmä jatkuvasti uudistaa itsensä osiensa luovien ja synergisten prosessien kautta, mutta kuitenkin säilyttää rakenteensa eheyden.

Autopoieettisia prosesseja harjoittavat järjestelmät taas ovat määritelmän mukaan morfogeneettisiä: niissä tapahtuu tietoisia, olemassa olevia muotoja hajoittavia ja uusia muotoja luovia muutosprosesseja. Menestyksekkäät morfogeneettiset järjestelmät ovat systeemiteoreettisen näkemyksen mukaan heterogeenisiä, symbioottisia ja epähierarkkisia.

Bramanin mukaan morfogeneettisissä yhteiskunnallisissa järjestelmissä yksilöiden tai ryhmien tekemät päätökset vaikuttavat koko järjestelmän evoluutioon ja kaikkiin siinä eläviin. Siten kaikilla yksilön teoilla on myös kollektiivinen aspektinsa. Ideaalisessa autopoieettisessa valtiossa morfogeneettiset prosessit itsessään pyrkivät maksimoimaan valtion autopoieesia. Tällöin valtion demokraattiset mahdollisuudet riippuvat sen kyvystä autopoieesiin. Valtio voi olla autopoieettinen kahdessa mielessä: sitä voidaan pitää autopoieettisena siksi, että se yrittää maksimoida olosuhteita, joissa kansalaiset voivat toimia autopoieettisesti tai siksi, että se kokonaisuudessaan toimii autopoieettisesti suhteessa sisäiseen ja ulkoiseen ympäristöönsä.

Bramanin systeemiteoreettinen käsiteapparaatti ei kuitenkaan lopu vielä tähän. Koska valtioiden muodot vaihtelevat ajan ja paikan mukaan, analyysin on otettava huomioon myös valtioiden erityisyys ja ominaislaatu. Systeemiteoreettisen käsitteistön mukaan se tehdään tarkastelemalla valtioihin vaikuttavia epigeneettisiä ja geneettisiä voimia. Geneettisiä prosesseja ovat muutokset ajassa, eli ns. vertikaalinen evoluutio, kun taas epigeneettiset prosessit kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden järjestelmien kanssa ns. horisontaalisena evoluutiona geneettistä evoluutiota rikastuttaen.

Valtion epigenesis tarkoittaa yksityisten valtioiden vuorovaikutusta toisten valtioiden ja ei-valtiollisten toimijoiden, kuten monikansallisten yritysten kanssa. Sekä geneettiset että epigeneettiset prosessit ovat keskenään vuorovaikutuksessa niin, että niiden suhteellinen painotus vaihtelee eri aikoina. Tämän lisäksi on huomioitava vielä järjestelmien kaaottiset ja katastrofaaliset hetket, dissipatiiviset rakenteet ja niiden uudelleen organisoitumisessa keskeiset oudot attraktorit, järjestelmien epävakaita hetket ja tasapainon heilahtelut, erilaiset kokeilut ja vihdoin jonkin uuden muodon ilmaantuminen ...

Juden käsitteistön juuret

Luennon jälkeen antamassaan haastattelussa Sandra Braman kertoi lähemmin, mistä hänen tutkimukselliset kiinnostuksen kohteensa ovat lähtöisin. Braman kuvasi itseään tyypillisenä 60-lukulaisena, joka monien aikalaistensa tavoin siirtyi akateemiseen maailmaan elettyään ensin 'muissa maailmoissa'. Hänen kohdallaan se tarkoitti runoilijana ja kirjailijana toimimista. Braman on julkaissut yhteensä yli sata runoa, näytelmää ja haastattelua niin kansallisissa kuin kansainvälisissäkin kirjallisissa aikakauslehdissä.

Siirtyminen akateemiselle uralle jatko-opintojen pariin 1980-luvun alussa tapahtui hyvin käytännöllisistä syistä: usko runouteen ei kadonnut minnekään, mutta USA:n taiteilija-apurahattomassa yhteiskunnassa runoudella ei voinut ansaita elantoaan. Bramanin kiinnostus viestintäpolitiikkaan heräsi samoihin aikoihin, kun hän 1970-luvun lopussa alkoi ajatella alan vaihdosta.

— Muistan vieläkin hetken vuonna 1978, kun katselin iltautuisia ja tajusin että on jotain — se mitä nykyään kutsumme viestintäpolitiikaksi — joka määrää miten kieltä käytetään. Runoilijana tietenkin kiinnostuin asiasta. Viestintälainsäädännön tunteukseni perusteella minulle tuli myös tunne, että viestintäpolitiikan lainsäädännön alue oli paljon laajempi kuin meidän perustuslakimme sananvapauden takaava lisäys määritteli. Silloin ajattelin, että jos joskus muutan elämäni suunnan niin nämä olisivat kysymyksiä, joiden parissa haluaisin työskennellä.

Kun Braman kolme vuotta myöhemmin aloitti viestinnän jatko-opintonsa Minnesotan yliopistossa, hänen käsityksensä laajasti määrittelystä viestintäpolitiikasta oli opettajillekin täysin uusi. Braman kertoo, että hänen onnekseen laitoksen ilmapiiri oli kuitenkin sellainen, että opiskelijoita kannustettiin työskentelemään sellaistenkin kysymysten ääressä, joita opettajat eivät olleet pohtineet.

— Ala oli tällöin todella tutkimaton. Esimerkiksi puhelimen sosiologiasta oli sen satavuotisen historian aikana julkaistu neljä artikkelia! Näin en voinut seurata jo olemassa olevaa polkua, vaan ainoastaan olemassa olevan tiedon pohjalta miettiä, miten voisoin aluetta käsitteellistää. Tuolloin oli jo selvää, etteivät vuosikymmeniä käytetyt luokitukset viestinnän instituutioista, taloudesta ja lainsäädännöstä olleet enää siinä mielessä päteviä, että ne olisivat soveltuneet täsmällisesti kuvaamaan vallitsevaa tilannetta.

— Läpikäymäni kirjallisuuden perusteella näytti, että useimmat taistelivat vanhojen luokitusten kanssa yrittäen muuntaa niitä nykyiseen tilanteeseen sopiviksi — itse asiassa useimmat yrittävät edelleenkin tehdä niin. Minä sen sijaan yritin löytää aiheistostani induktiivisesti empiirisiä kategorioita, jotka auttaisivat muotoilemaan viestintäpolitiittisen diskurssin niin, että siihen voidaan sisällyttää arvojen koko kirjo. Suurin osaa viestintäpolitiikasta on nimittäin ollut mikrotaloudellisen ja lainsäädännöllisen ajattelun hallitsemaa.

Havainto johti Bramanin tutkimusohjelmaan, jossa hän tarkasteli erilaisia (viestintä)politiikan kenttiä löytääksensä niiden argumentointitavat, arvohierarkiat ja operationaaliset määritelmät, kuten mitä viestinnällä tarkoitetaan. Hän halusi nähdä, missä suhteessa ne olivat eri kentillä erilaisia ja missä samanlaisia. Tällöin Braman havaitsi että monilla politiikan eri kentillä, kuten puolustuspolitiikassa ja ulkomaankauppapolitiikassa, käsiteltiin asioita, jotka hänen näkökulmastaan voitiin käsittää viestintäpoli-

tiikaksi. Asioita vain kutsuttiin jollain muulla nimellä. Kyse oli kuitenkin siitä, kuinka käsitellä viestintää ja siitä, että tällä toiminnalla oli huomattavia vaikutuksia vallitseviin oikeuskäytäntöihin.

Kaikkein kiinnostunein Sandra Braman sanoo olleensa uuden teknologian lainsäädännöllisistä seurauksista. Kaikissa maissa on ollut moninaisia lakijärjestelmiä, jotka on kehitetty eri viestintäteknologioille ja joita on voitu soveltaa samanaikaisesti, mutta jotka ovat olleet toisistaan täysin poikkeavia. Siksi kaikki uuden teknologisen ympäristön kanssa tekemisissä olevat maat ovat kohdanneet suuria lainsäädännöllisiä ongelmia.

Valtio-opista lainaamaansa käsitettä soveltaen Braman on alkanut puhua informaation ylläpitämistä järjestyksestä (information regime), millä hän tarkoittaa keskinäisesti tunnustettuja toimintasäännöstöjä, jotka eivät ole yhtä muodollisia kuin oikeusjärjestelmä, mutta joiden nojalla kansallisvaltiot ja muut yhteisöt voivat tehdä keskinäisiä sopimuksia. Bramanin mielestä olemmekin siirtyneet ns. post-lailliseen ympäristöön, missä keskenään yhteensovitetut informaatiovirrat ovat ympäristössämme lainsäädäntöä määrävämpiä.

Bramanin pyrkimys ymmärtää valtaa post-laillisessa ympäristössä on johtanut hänet käyttämään *verkkovaltion* käsitettä. Hän erottaa sen yhtäältä kansakunnan käsitteestä, joka on hänen mukaansa kulttuurisesti määritelty ja toisaalta valtion käsitteestä, joka on hallinnollisesti määritelty. Verkkovaltio määritellään sen mukaan, kuinka se verkon välityksellä käyttää valtaa tuottamalla informaatiota, käsittelemällä sitä sekä ohjaamalla sen virtauksia ja käyttöä.

Kaaosteorian diffuusion kolmivaihehypoteesi

Braman kertoo, että viestinnän vaikutustutkimusten historia on aina turhauttanut häntä. Siinä on seilattu suurista vaikutuksista pieniin ja lisätty tarkasteluun yhä useampia väliintulevia muuttujia. Toisaalla taas yleisöllä on sanottu olevan kaikki valta. Kumpikaan näistä lähestymistavoista ei ole tuntunut hänestä riittävältä eikä ratkaissut sitä, kuinka ymmärtää viestinnän vaikutuksia. Kaaosteoria tuntui tarjoavan siihen parhaimmat edellytykset, koska siinä edes oletettiin vaikutussuhteiden olevan epälineaarisia ja kaoottisia.

— Empiirisesti myös tiedämme, että monet verkon tapahtumat ovat vaikutuksiltaan kaoottisia. Esimerkiksi muutama vuosi sitten kaikki A.T.&T:n kaukopuhelinlinjat mykistyivät vuorokaudeksi. Lopulta myönnettiin, että se johtui kahden ATK-ohjelmiston kaoottisesta reagoinnista toisiinsa. Kumpikin ohjelmistoista oli täysin looginen, mutta niiden leikkauspiste muodostui niin monimutkaiseksi, ettei sen vaikutuksia voitu ennakoita.

Kaaosteorian ja toisen asteen kybernetiikan viittauksiin hän alkoi törmätä 1980-luvun lopulla. Klaus Krippendorff oli Bramanin mukaan 1980-luvun puolivälissä ensimmäinen viestinnän tutkija, joka sai vaikutteita Niklas Luhmannilta ja tätä kautta tutustui myös muihin systeemiteoreetikoihin. Mutta edes Krippendorffilla kyseinen tutkimusjuonne ei ollut ensisijaisena kiinnostuksen kohteena.

— Merkittävämmiin kaaosteoreettinen ajattelu levisi viestinnän tutkimukseen

vasta 1990-luvun alussa ja siksi siitä kiinnostuneet tutkijat ovat vasta löytämässä toisiaan. Kesäkuun alussa ensimmäinen ryhmä kaaosteoriaa soveltavia viestinnän tutkijoita kokoontuu yhteiseen konferenssiin, mutta aihepiiriä käsitteleviä artikkeleita on edelleenkin vain muutama. Esimerkiksi Luhmannia on vasta aivan viime aikoina alettu kääntää englanniksi. Uskon kuitenkin, että noin vuoden kuluttua on odotettavissa jonkinlainen kaaosteoriaa käsittelevien artikkelien tulva.

Kaaosteorian soveltamisessa yhteiskuntatieteisiin on Bramanin mukaan nähtävissä samat kolme vaihetta kuin minkä tahansa luonnontieteistä tuodun ajatuksen lainaamisessa ihmistieteiden käyttöön. Ensimmäinen vaihe on ns. metaforinen vaihe, jossa on lähinnä vain hahmotettu teoria 'kuvana'. Näin käy hänestä helposti juuri kaaosteorian kanssa, koska se on teoriana niin houkutteleva, elävä ja hauska. Toisessa vaiheessa aletaan miettiä, mitä kyseiset ajatukset todella merkitsevät omaan tutkimusalueeseen sovellettuna ja kolmannessa vaiheessa omaa tutkimusaluetta tarkastellaan kerätyn aineiston avulla matemaattisesti. Silloin nähdään, miten teoria todella toimii kyseisessä ympäristössä. Viestintää kaaosteorialla lähestyvät tutkijat ovat tällä hetkellä toisessa vaiheessa ja yrittävät soveltaa sitä sekä mikrotason³ että — Bramanin tapaan — makrotason tarkasteluihin.

— Tällä alalla tutkijat ovat siinä mielessä onnekaassa asemassa, että meillä on paljon määrällistä aineistoa yleisestä mielipiteestä, sisällönanalyyseistä ja niin edelleen. Ensimmäinen vaikea kysymys on tietenkin aineistojen valinta: mitkä kaikki tekijät vaikuttavat esimerkiksi yleiseen mielipiteeseen ja miten yhdistää eri analyysitasojen tuloksia.

Braman uskoo myös, että elleivät tutkijat pääse kaaosteorian soveltamisen kolmanteen vaiheeseen, teoriasta luovutaan. Muuten hänestä päädytään vain toistamaan kaaosteorian yleisiä periaatteita ja mantranomaisesti hokemaan että ne ovat tärkeitä ja opettavaisia.

Kulttuuritutkimuksen umpikuja — apua kaaoksesta?

Kun Sandra Bramanin tavoin suunnittelee määrällisten aineistojen monimutkaisia matemaattisia sovelluksia laitoksella, joka on kuuluisa laadullisesta tutkimuksestaan, sen voi olettaa nostattavan kollegojen kummeksuvia kulmakarvoja.

— Minusta laadullisten ja määrällisten tutkimusmetodien välinen vastakainasettelu on täysin turha ja tutkimuskenttää tarpeettomasti hajottava. Tutkimuksen asettamat kysymykset käyvät läpi eri vaiheita ja eri vaiheissa niitä lähestytään eri metodein. Minun on vaikea edes ajatella tutkimuskysymystä, joka ei ainakin jossain vaiheessa olisi parhaiten lähestyttävissä laadullisesti esimerkiksi etnografian keinoin ja jossain toisessa taas määrällisesti esimerkiksi surveyllä. Kun kiistellään tutkimusmetodien paremmuudesta, väitetään, että tutkimuskysymykset ovat olemassa vain yhdessä vaiheessa. Kuitenkin niillä on elämänkaaret ja eri menetit ovat tarkoituksenmukaisia elämänkaaren eri vaiheissa.

Kulttuuritutkijoiden ja kaaosteoreetikkojen välillä ei vielä ole ollut paljon vuorovaikutusta, ei edes Bramanin omalla laitoksella.

— Joidenkin kulttuuritutkijoiden keskuudessa on havaittavissa todella suurta

vastustusta kaaosteoriaa kohtaan ja luulen, että se johtuu yleisestä suhtautumisesta luonnontieteisiin. Suhtautumista voisikin karrikoiden kuvailla tyyliin 'jos siinä on numeroita, se ei voi olla hyvää'. Toivoisin että tästä päästäisiin, sillä kaaosteoria olisi äärimmäisen hedelmällinen tapa viedä eteenpäin kulttuuritutkimuksen kysymyksenasetteluja.

Bramanista kulttuuritutkimus on tullut Yhdysvalloissa pisteeseen, jossa on jo käsitetty, että tutkimuksen on lähestyttävä poliittista taloustiedettä ja instituutioiden tutkimista päästäkseen eteenpäin. Lähestymistapa on tullut hänestä tiensä päähän myös analyysiteknisesti.

— Kulttuuritutkimuksessa tunnutaan tekevän joko täysin teoreettisia töitä, jotka minun mielestäni jossain vaiheessa irtoavat tältä planeetalta ja lentävät jonnekin aivan muualle. Tai sitten, kuten useimmissa tekstien tulkintaa koskeissa tutkimuksissa, samat asiat tehdään yhä uudestaan ja uudestaan. Uskon esimerkiksi Giddensin tapaisten teoreetikkojen olevan tärkeämpiä eurooppalaisille kulttuuritutkijoille. Koska Giddens puhuu instituutioista, hänen ajattelunsa jätetään Yhdysvalloissa poliittisille taloustieteilijöille!

Kulttuuritutkimuksen ja kaaosteorian soveltamisen yksi mahdollinen leikkauspiste olisi Bramanin mielestä paikallisuuden tutkiminen. Globalisaatiokeskustelussa on hänen mukaansa vihdoinkin tullut itsestään selväksi, ettei globalisaatiosta voida puhua ilman lokalisaatiota. Paikallisuuden tutkiminen on myös niin tärkeä tutkimuskohde, ettei sitä voida

lähestyä vain yhdellä tutkimusmetodilla. Tässä hän näkee kaaosteorian mahdollisuuden. Sen yksi ydinajatushan on juuri, että sillä, mikä on historiallisesti näyttäytynyt merkityksettömänä ja vähäpätöisenä tilojen erona, voikin viime kädessä olla suuri merkitys ja vaikutus. Tämän huomioiminen on tärkeää nimenomaan paikallisuutta tutkittaessa.

Shakespeare outona attraktorina

Braman ei varauksetta hyväksy näkemystä, että viestinnän symbolisen luonteen painottaminen voisi olla kulttuuritutkijoiden kaaosteoriaa koskevien ennakkoluulojen taustalla. Hän innostuu silti ajatuksesta kaaosteorian mahdollisesta semioottisesta

käänteestä.

— Kulttuuritutkimus pitää ja ei pidä kieltä tarkastelujensa keskiössä. Esimerkiksi Grossberg torjuu täysin ajatuksen kielen sisään rakennetuista merkityksistä. Minusta tällainen näkemys jossain mielessä heittää kielen tarkastelun ulkopuolelle, jolloin päädytään tarkastelemaan ainoastaan yhteiskunnallisia tekijöitä. Oma näkemykseni on täysin päinvastainen.

Kaaosteoriaa voisi Bramanin mukaan soveltaa myös semioottisessa mielessä, esimerkiksi tarkastelemalla milloin tekstuaaliset keksinnöt vaikuttavat hallitsevaan diskurssiin. Tekstien tietokoneanalyysi saattaa joskus mahdollistaa sen.

— Voit löytää Shakespearelta metaforia, jotka siis ovat olleet olemassa kolmesataa vuotta mutta joista yhtäkkiä tulee osa jokapäiväistä kielenkäyttöämme. Me kaikki käytämme Shakespearen kieltä, koska se osuu oikeaan. Todellisuus on muuttunut vastaamaan sitä. Niin, voisi leikkiä ajatuksella, että tarkastelun keskiössä ovat yhteiskunnan dissipatiiviset rakenteet ja sitten Shakespearen metaforat toimivat uudelleen järjestäytymisen outona attraktorina. Tällaiset asiat ovat aina kiehtoneet minua.

Tutkija ja taiteilija postmodernissa yhteiskunnassa

Sandra Braman korostaa moneen kertaan tutkimusten käytäntöön soveltamisen tärkeyttä. Hän sanoo ymmärtävänsä oikein hyvin teoreettisesta pyörittelystä saatavan mielihyvän, mutta hänestä teorioiden ja todellisen maailman välillä on oltava jokin leik-kauspiste. Muuten teorioissa ei ole mitään mieltä.

— Jos vain haluan tehdä jotain tekemisen vuoksi, ainakin minua vetää puoleensa paljon enemmän estetiikka. Minusta tutkijoiden vastuulla on tuoda teorian ihmisten jokapäiväiseen elämään merkityksellisellä tavalla.

Hän perustelee keskittymistään viestintäpolitiikkaan samasta syystä. Ei siksi että se olisi hänestä älyllisesti kaikkein kiinnostavinta vaan siksi että nykyisessä historiallisessa tilanteessa tarve laajaan viestintäpolitiittiseen näkökulmaan on polttava.

Tieteellisen työnsä ohessa Braman kirjoittaa edelleen runoutta. Hän kertoo nuorempana kuvitelleensa voivansa joskus siirtää sen kirjoittamisen syrjään, mutta huomasi että kirjoittaminen on hänelle samanlaista kuin syöminen ja nukkuminen. Sitä on tehtävä tai mikään muukaan ei suju. Akateeminen ura on kuitenkin jättänyt jälkensä Bramanin kirjoittamiseen.

— Ensimmäisen kolmen kuukauden aikana graduate schoolissa kirjoitin enemmän sanoja kuin olin kirjoittanut niiden kymmenen vuoden aikana, jolloin olin täysin omistautunut kirjoittamiselle. Olenkin huomannut kiinnostuneeni yhä enemmän visuaalisesta taiteesta. Joudun yksinkertaisesti käyttämään liikaa sanoja.

Sandra Braman kertoo käsitelleensä ei-akateemisessa tuotannossaan myös taiteilijan roolia verkkoympäristön aikakaudella. Eli, kuten hän asian ilmaisee, 'millaista on olla ulkopuolinen kun ulkopuolta ei ole, ja millaista on olla (konkreettisesti) käsityöläinen kun kaikki tapahtuu verkossa'.

— Mielikuva kaiken ulkopuolella olevasta taiteilijasta on kulttuurisesti määrätynyt ja itse asiassa vasta hyvin myöhäinen käsitys, vain muutaman sata vuotta vanha. Taiteilijoilla on ollut paljon muitakin rooleja yhteiskunnassa. Luultavasti paljon laajem-

malle levinnyt rooli niin kulttuurisesti kuin historiallisesti on ollut taiteilijan rooli yhteiskunnan eri osia yhdessä pitävänä liimana. Minusta nykyisessä ympäristössä — jota on aivan oikein kuvattu postmoderniksi — taiteilijan tärkeimpänä tehtävänä on juuri yhdistää yhteiskunnallista kokemusta. Sama pätee minusta tutkijoihin.

Päivi Pöntinen

Viitteet

1. Ks. Terhi Rantasen artikkeli 'Tohtoriopiskelijana USA:ssa'. Tiedotustutkimus 1/94.
2. Luento perustui Sandra Bramanin Journal of the American Society of Information Science -lehdessä julkaistavaan artikkeliin 'The Autopoietic State: Communication and Democratic Potential in the Net'.
3. Vrt. Pekka Aulan artikkeli 'Illuusio paradigmasta?' Tiedotustutkimus 1/94.